

Utrikesdepartementet

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mali - Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 30 juni 2019

I. SAMMANFATTNING

Situationen för de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatens principer i Mali präglas alltjämt av den konflikt som utbröt i landet 2012. Läget har stadigt försämrats under det senaste året efter att attacker mot civila av extremistgrupper tilltagit och efter att ökade spänningar mellan olika folkgrupper i landets centrala delar lett till svåra våldsdåd med hundratals dödade. Undantagstillstånd gäller fortsatt och har förnyats på årlig basis. Efter en övergångsregering som tillträdde efter tuaregupporet, islamistisk ockupation i norr och militärkuppen 2012, ingick den regering som tillträdde efter presidentvalet 2014 ett fredsavtal 2015 med flera av krisens huvudaktörer.

Genomförandet av fredsavtalet går dock långsamt och de våldsfrämjande extremistgrupperna är fortsatt närvarande i framför allt de norra och centrala delarna av landet. Det svåra säkerhetsläget har medfört låg och i vissa fall obefintlig statlig närvaro i främst de norra delarna av landet och utgör en utmaning för upprätthållandet av rättsstatens principer.

Kränkningar av de mänskliga rättigheterna kopplat till konflikten rapporteras regelbundet och omfattar bland annat utomrättsliga avrättningar, tortyr eller annan kränkande behandling, sexuellt våld samt godtyckliga frihetsberövanden. Straffriheten för dessa och andra brott är utbredd. Attacker och våld riktas framförallt mot maliska

säkerhetsstyrkor och FN:s fredsbevarande insats i Mali (MINUSMA) men även mot civila mål. Kränkningar av de mänskliga rättigheterna rapporteras också ha begåtts under antiterrorism-operationer av Malis säkerhetsstyrkor liksom av Malis bidrag till den så kallade G5-Sahelstyrkan, vars uppdrag är att bekämpa terrorism i gränsområdet mellan länderna i G5-Sahelområdet (Burkina Faso, Mali, Mauretanien, Niger, Tchad).

Barn drabbats hårt av konflikten. En kraftig ökning av kränkningar mot barn konstateras under 2019. Mötes- och föreningsfriheter respekteras generellt. Det finns många civilsamhällesorganisationer som verkar för bland annat kvinnors, barns och fackliga rättigheter samt miljöfrågor. Det finns samtidigt rapporter om hot om våld mot journalister.

Konstitutionen förbjuder diskriminering på grund av kön, men kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna är överlag begränsat. Könstympling av flickor och kvinnor är inte förbjudet och är allmänt förekommande. Könsbaserat våld är ett utbrett problem. Hbtq-personer utsätts för utbredd diskriminering och för våld och hot om våld. Situationen för de mänskliga rättigheterna försvåras också av att Mali är ett av världens fattigaste länder. Majoriteten av befolkningen lever på landsbygden i områden med svag statlig närvaro, där tillgång till sjukvård och andra grundläggande samhällstjänster är mycket begränsad.

Tillståndet för demokratin präglas av genomförandet av fredsavtalet, som bland annat omfattar flera politiska och institutionella reformer. Detta inkluderar revision av konstitutionen och decentralisering. Detta sker i en instabil politisk situation, där val till parlamentet senarelagts vid ett flertal tillfällen och mandatet för den innevarande nationalförsamling förlängts på omdebatterad juridisk grund. President Ibrahim Boubacar Keïta omvaldes för en andra mandatperiod 2018. Valet genomfördes utan omfattande säkerhetsincidenter, men med rapporter om lokala våldsamheter, valfusk samt många stängda vallokaler i framför allt landets centrala delar.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

Konstitutionen fastslår att den verkställande, dömande och lagstiftande makten är åtskilda, men styrning av rättsväsendet från den verkställande makten förekommer. Presidenten leder ett nationellt råd för rättsväsendet (*Conseil Supérieur de la Magistrature*) som övervakar

domstolarnas verksamhet och ansvarar för utnämmandet av domare. Kritik förekommer mot brister i transparens och objektivitet vid utnämning av domare.

Vid sidan av domstolssystemet har informell rätt och informella tvistlösningsmekanismer en framträdande roll i det maliska samhället. Byledare beslutar i majoriteten av civila tvister på landsbygden. Dessa informella, sociala system undergräver till viss del rättsväsendet och de nationella institutionerna. Kvinnors roll är begränsad i dessa informella system.

Mali återfinns på plats 103 av 126 länder på *World Justice Projects* rättsstatsindex för år 2019. Korruptionen är utbredd inom den offentliga administrationen och även inom rättssystemet. I *Transparency Internationals* index över upplevd korruption återfinns Mali på plats 120 av 180 länder. Rapporter om korruption inom andra rättsvårdande institutioner förekommer likaså, inklusive uppgifter om poliser som tillskansar sig pengar från enskilda individer genom hot.

Fredsavtalet från 2015 fastslår att ett antal politiska och institutionella reformer ska genomföras, bland dessa en revision av konstitutionen, reform av säkerhetssektorn, decentralisering, ny vallag, inrättande av en senat med mera. Genomförandet av fredsavtalet har gått långsamt och huvuddelen av avtalet har inte genomförts. Flera regionala övergångsmyndigheter har inte kunnat etableras. Avsaknaden av dessa har försvårat arbetet med bland annat utvecklingsinsatser och främjandet av rättsstatens principer överlag.

Malis regering antog 2016 en nationell policy för de mänskliga rättigheterna och inrättade ett antal myndigheter för att säkra dess genomförande. Bland annat etablerades en kommission för de mänskliga rättigheterna under justitieministeriet. Kommissionen har efter en omstrukturering gjort betydande framsteg det senaste året när det gäller att fullgöra sitt mandat. Kommissionen utredde övergrepp, utfärdade kommunikéer och besökte fängelser.

En sannings-, rättvise- och försoningskommission, som inrättades 2014 med mandat att utreda brott och grundorsaker till våld från 1960, har också gjort framsteg. De 25 ledamöterna har tagit emot över 9 300 vittnesmål. Kritik förekommer dock mot kommissionen och att dess

medlemmar inte är representativa.

Rättssäkerhet

Konstitutionen och annan lagstiftning garanterar tillgång till rättvisa, inklusive rätten till en rättvis rättegång. Samtidigt medför bristen på resurser och svag statlig närvaro i landets norra och centrala delar medför att rätten i praktiken ofta inskränks. Extremistgrupper utnyttjar bristen på statlig närvaro för sin verksamhet. Det förekommer också rapporter om otillbörligt inflytande av offentliga representanter. Utbredd analfabetism och den låga utbildningsnivån minskar människors möjlighet att vända sig till rättsväsendet även när domstolar och andra rättsvårdande myndigheter finns att tillgå. Lagstiftningen upprätthåller en oskuldspresumtion och ger rätt till en offentlig försvarare. Rättsprocesser blir dock inte sällan utdragna och många åtalade får vänta länge på rättegång, ibland flera år.

På grund av den bristande statliga närvaron på många platser i Mali har regeringen inom dessa områden ofta utsett byledare till ansvariga för att hantera brottsutredningar och åtal. Individens möjligheter att få sin sak prövad rättvist uppfattas som mer begränsad i sådana fall än inom ramen för det formella rättssystemet. Kvinnor har svårare än män att få tillgång till rättsväsendet och rättsvårdande myndigheter.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Straffriheten i Mali är utbredd. Särskilt gäller detta flera av de brott som begicks under krisen 2012. Regeringen anklagas för att ha underlåtit att tillse att personer i säkerhetsstyrkorna som begått övergrepp åtalas. MINUSMA och EU arbetar med Malis justitieministerium för att inleda och följa upp utredningar kring misstänkta brott. Malis säkerhetsstyrkor har också inlett ett antal förundersökningar där brott som rör de mänskliga rättigheterna ska hänvisas till den allmänna åklagaren. Endast en handfull utredningar och processer avseende sexuellt våld kopplat till konflikten har förekommit.

I juni 2019 antogs en lag av nationalförsamlingen om nationell försoning (*Loi d'entente nationale*) som flera organisationer som verkar för de mänskliga rättigheterna har funnit problematisk. Ett förslag som presenterades under 2018 drogs tillbaka efter kraftfulla protester av både nationella och internationella organisationer för de mänskliga rättigheterna, inklusive *Amnesty International*. Det förslag som nu har

antagits bedöms dock alltför vagt formulerade bestämmelser. Enligt juridiska bedömare riskerar denna leda till att medlemmar av säkerhetsstyrkorna och väpnade grupper som är ansvariga för kränkningar av de mänskliga rättigheterna går straffria, detta i strid mot Malis skyldigheter i enlighet med internationell rätt, inklusive Romstadgan, FN:s konventioner mot tortyr och mot påtvingade försvinnanden.

Ledaren för militärkuppen 2012, Amadou Sana Sanogo, som arresterades 2013 och ställdes inför rätta 2016 tillsammans med ett antal andra individer, står anklagad för bland annat påtvingade försvinnanden, tortyr och dödande av 21 individer i samband med militärkuppen. Rättegången har dock åter avstannat efter ifrågasättande av vissa bevis från de åtalades sida.

Internationella brottsmålsdomstolen (ICC) har inlett en utredning i Mali, sedan regeringen hänsköt situationen till domstolen. Fokus ligger på uppgifter om krigsförbrytelser som begåtts sedan januari 2012, främst i tre norra regionerna Gao, Kidal och Timbuktu. Ett fall avgjordes 2016 när Ahmad Al Faqi Al Mahdi dömdes för att ha riktat attacker mot historiska och religiösa monument och byggnader i Timbuktu.

En internationell undersökningskommission som förutsågs i fredsavtalet inrättades 2018 av FN:s generalsekreterare för att främja nationell försoning och stödja de maliska myndigheternas insatser i kampen mot straffrihet.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Mali är en sekulär republik med ett flerpartisystem sedan 1992. Presidenten väljs i allmänna val för en mandatperiod om fem år. Presidenten har en stark ställning och är såväl överbefälhavare som ansvarig för att utse landets premiärminister. Premiärministern utser i sin tur regeringens övriga ministrar. Det lagstiftande organet, nationalförsamlingen, har 160 ledamöter. Av dem väljs 147 i majoritetsval i enmansvalkretsar medan 13 utses av malier bosatta utomlands. Mandatperioden för ledamöterna är fem år.

President Ibrahim Boubacar Keïta omvaldes för en andra mandatperiod

2018 i val som genomfördes utan omfattande säkerhetsincidenter, men med rapporter om lokala våldsamheter, valfusk samt många stängda vallokaler i framför allt landets centrala delar. Bland de 24 kandidaterna fanns endast en kvinna. Samtliga kandidater uppmärksammades i statlig media även om utrymmet för den sittande presidenten var något högre.

Val till nationalförsamlingen har inte kunnat genomföras som planerat och har skjutits fram vid flera tillfällen. Mandatet för den innevarande församlingen har samtidigt förlängts och den konstitutionella grunden för förlängningen har ifrågasatts.

En ny regering tillträdde i maj 2019 efter en politisk överenskommelse med delar av oppositionen. Denna inbegriper bland annat omfattande åtaganden att hålla en nationell dialog i syfte att söka en överenskommelse om landets framtida styre, inklusive revision av konstitutionen och andra frågor som decentralisering, representation i nationalförsamlingen, säkerhetssektorreform och återupprättande av statens auktoritet i norra och centrala Mali. Presidenten har uttalat en målsättning om att hålla en folkomröstning om en reviderad konstitution efter att den nationella dialogen genomförts och därefter genomföra val till nationalförsamlingen. Malisk lagstiftning föreskriver att minst 30 procent av alla valda offentliga poster ska tillfalla kvinnor. I de lokalval som hållits under den nya vallagen har andelen framröstade kandidater varit 25,6 procent kvinnor.

Det civila samhällets utrymme

Det finns ingen lagstiftning som hindrar civilsamhällesorganisationer att verka fritt i Mali och det finns många civilsamhällesorganisationer som verkar för bland annat kvinnors rättigheter, fackliga rättigheter och barns rättigheter samt miljöfrågor, inte minst på gräsrotsnivå. En ny lag antogs i december 2018 för skydd av människorättsförsvarare. Alla organisationer måste registrera sig.

Enligt malisk lagstiftning ska civilsamhället inkluderas i en rad politiska processer. Bland annat konsulteras civilsamhället i princip alltid inför antagandet av ny lagstiftning. Det råder dock kapacitets- och resursbrist inom det civila samhället, varför det i praktiken är svårt för många organisationer att delta aktivt.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Malis konstitution garanterar rätten till liv och fastslår ett förbud mot tortyr och annan omänsklig och förnedrande behandling. Det förekommer dock ofta rapporter om utomrättsliga, summariska och godtyckliga avrättningar, begångna av både statliga och icke-statliga aktörer. Övergrepp rapporteras också till följd av den organiserade brottsligheten, i vissa fall kopplad till extremistgrupper.

Extremistgrupper allierade med Al-Qaeda, och i mindre utsträckning till Daesh, ökade under 2018 kraftigt sina attacker mot maliska och internationella styrkor, inklusive mot MINUSMA men även civila mål. Ett stort antal civila har dödat genom urskillningslöst våld, bland annat genom improviserade spränganordningar. De väpnade extremistgrupperna har även (inom de områden där de är verksamma) hotat och dödat bybor som anses ha samarbetat med myndigheter, eller som beaktat kulturella traditioner som extremistgrupperna anser bryta mot sin version av sharia.

Enligt *Human Rights Watch* förekom under 2018 anklagelser mot de nationella säkerhetsstyrkorna för att ha dödat och begravt 60 män i massgravar. De dödade misstänktes stödja väpnade extremistgrupper. *Human Rights Watch* har därtill rapporterat flera fall av tortyr under förhör och tvångsförsvinnande, samt flera fall där individer anklagade för terrorismrelaterade brott har arresterats av underrättelsetjänsten utan respekt för gällande rättsprinciper.

Åtgärder har vidtagits av myndigheterna för att motverka övergrepp men situationen är fortsatt allvarlig. Bland annat inledde militären utredningar av minst tre incidenter, inklusive dödandet av tolv misstänkta nära Diourra i april 2018, tolv män i Boulikessi i maj 2018 och 25 misstänkta nära Nantaka i juni 2018. Ytterligare framsteg vad gäller kontroll av säkerhetsstyrkorna framgår också av en ökad närvaro av militärpolis med ansvar att säkerställa disciplin under militära operationer samt framsteg med att etablera en militärdomstol i Bamako.

Förhållandena i landets fängelser är undermåliga. I det centrala fängelset i Bamako finns kapacitet för 400 interner, men över 2 000 individer hålls där i förvar. Interner har otillräcklig tillgång till medicinsk vård, bristande matförsörjning och sanitära problem. Regeringen har tagit steg för att förbättra situationen och har påbörjat byggandet av ett nytt fängelse

söder om Bamako. Situationen för kvinnor i fängelser uppges av människorättsorganisationer vara något bättre än för män.

Människohandel förekommer i Mali, som är ursprungs-, transit- och destinationsland för migranter. Såväl pojkar och män som flickor och kvinnor utsätts för både tvångsarbete och sexuellt utnyttjande i samband med människohandel. Lagstiftning förbjuder alla former av människohandel, som kan ge upp till 20 års fängelse i grova fall. Samtidigt rapporteras om att få fall utreds och att begränsade resurser läggs på att förbättra situationen.

Kränkningar av de mänskliga rättigheterna rapporteras ha begåtts under antiterrorism-operationer av Malis säkerhetsstyrkor liksom av Malis bidrag till den så kallade G5-Sahelstyrkan, vars uppdrag är att bekämpa terrorism i gränsområdet mellan länderna i G5-Sahelområdet (Burkina Faso, Mali, Mauretanien, Niger, Tchad).

Dödsstraff

Dödsstraff finns i straffskalan för bland annat högförräderi, spioneri och mord. Den senaste avrättningen ägde rum 1980, men fortfarande döms personer till döden. En kommission tillsattes 2009 för att lägga fram ett lagförslag gällande avskaffande av dödsstraffet. Nationalförsamlingen har dock hittills skjutit upp behandlingen av förslaget.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Flera rapporter om godtyckliga och olagliga frihetsberövanden förekommer, i vissa fall på grund av terrorismrelaterade misstankar. Både den maliska armén och väpnade grupper utpekade som ansvariga.

Konstitutionen garanterar rörelsefrihet, men det svåra säkerhetsläget har i praktiken begränsat den interna rörelsefriheten. Viss begränsning av rörelsefriheten följer också av det ökade antalet vägkontroller som regeringsstyrkor satt upp för att bekämpa terrorism.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Enligt konstitutionen råder yttrande- och tryckfrihet och landets medielandskap är relativt rikt och diversifierat. Antalet attacker på journalister har minskat i landet men pressfriheten är fortfarande bräcklig enligt *Reportrar utan gränser* som placerar Mali på plats 112 av 180 i sitt pressfrihetsindex 2019.

Det finns en betydande grad av mediepluralism, men media har brist på resurser och svårt att motstå inflytande över rapporteringen från dem som finansierar dem. Under presidentvalet 2018 greps en del av personalen för nättidningen *Mali Actu* och en radiostation tvingades stänga. Ett sex månader långt fängelsestraff som ålades en tidningsredaktör väckte liv i debatten om behovet av att stärka skyddet för media.

På grund av den utbredda analfabetismen är radio det dominerande mediet och det finns hundratals kanaler, inklusive privata. Den statliga ORTM (*Office de Radiodiffusion-Television*) står för de statliga radiokanalerna. TV är inte lika tillgängligt. Det finns ungefär 30 dags- och veckotidningar, nästan alla baserade i Bamako. Många är dock av bristande journalistisk kvalitet.

Norra Mali fortsätter att vara särskilt farligt för medieaktörer, med flera kända kidnappningsfall. Myndigheterna har anklagats för att trakassera media för dess rapportering kring säkerhetsfrågor och kritik mot armén kan leda till åtal enligt lagstiftning som förbjuder rapportering som kan "undergräva moralen i säkerhetsstyrkorna". Ett uppmärksammat fall 2016 rörde den populära journalisten Mohamed Youssouf Bathily som ansågs ha verkat demoraliserande mot armén och därför greps. Protester i samband med Bathilys gripande ledde till att tillgången till sociala medier, inklusive Facebook, begränsades.

Omkring tolv procent av befolkningen har tillgång till internet, det vill säga ungefär 2,2 miljoner människor. Det är framförallt unga människor i Bamako som har tillgång till sociala medier.

Såväl maliska medborgare som utländska individer ges överlag rätt att ta del av allmänna handlingar. I de fall en person nekas denna rätt kan överklagan ske till en administrativ domstol, som i sin tur kan neka rätten att ta del av en handling med hänvisning till nationell säkerhet. Det förekommer rapporter om svårigheter för bland annat journalister att få fram uppgifter om militära frågor samt att det ibland krävs en avgift för att erhålla en viss handling.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Enligt konstitutionen råder mötes- och föreningsfrihet och dessa fri- och rättigheter respekteras överlag. För att anordna en demonstration krävs

tillstånd och det händer att sådant nekas, i en del fall med hänvisning till det undantagstillstånd som råder i landet.

Vid vissa av de demonstrationer som ägt rum, bland annat i Bamako, har det förekommit sammandrabbningar mellan demonstranter och polis där tårgas använts. Åtminstone vid ett tillfälle ska en demonstrant ha avlidit av skador denne ådrog sig i samband med en protestmarsch.

Religions- och övertygelsefrihet

Mali är enligt konstitutionen en sekulär stat med religionsfrihet. Diskriminering på grund av religiös tillhörighet liksom begränsningar i möjligheterna att utöva sin religion är förbjudet enligt lag. Förföljelse på grund av religiös tillhörighet räknas enligt malisk lag som ett brott mot mänskligheten.

Alla religiösa organisationer, med undantag av traditionella inhemska, är skyldiga att registrera sig. Närmare 95 procent av befolkningen är muslimer (framförallt sunnimuslimer) och cirka två procent är kristna. Övriga beräknas tillhöra olika traditionella religiösa inriktningar. Det förekommer diskriminering mot kristna individer, även om detta är förbjudet enligt lag. Malis islamiska råd, *Haut Conseil Islamique*, har ett relativt stort inflytande över den inrikespolitiska agendan, inte minst i fråga om kvinnors rättigheter och familjelagstiftning.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Mali har ratificerat ILO:s åtta centrala konventioner. Tvångsarbete, barnarbete och diskriminering i arbetslivet är förbjudet och förhandlingsrätten samt föreningsfriheten i arbetslivet är skyddade.

En ny arbetsrättslagstiftning antogs 2017 som befäste och stärkte flera av dessa rättigheter. Bland annat fastslår lagen att samtliga anställda, undantaget medlemmar i de väpnade styrkorna, i princip har rätt att etablera och vara medlemmar i fackföreningar. Vissa begränsningar och undantag görs dock och ger arbetsmarknadsministern långtgående befogenheter att bland annat besluta vem som är behörig att förhandla kollektivavtal.

Strejkrätten är också lagstadgad även om andra möjligheter såsom medling måste vara uttömda innan strejkrätt inträder. Vissa vitala

sektorer undantas som polis, domare, med flera. Under det senaste året har ett antal strejker utbrutit med långtgående konsekvenser, bland annat inom skolomsorgen.

Den lagstadgade minimilönen i den formella sektorn är 40 000 centralafrikansk franc, motsvarande 650 svenska kronor per månad. Till detta kommer vissa av staten tillhandahållna socialförsäkringar och hälsoförmåner. Reglerna om minimilön respekteras inte i den informella sektorn där majoriteten arbetare återfinns.

Vidare finns regelverk som syftar till att säkerställa goda och säkra arbetsförhållanden. Bland annat fastslås att en arbetsvecka är 40 timmar, med undantag för jordbruket där den är 42–48 timmar beroende på säsong. En arbetare har också rätt till att avlägsna sig från en farlig arbetsplats och begära en utredning av arbetsförhållandena utan att riskera sin anställning. Samtidigt uppges att benägenheten att anmäla brister är låg på grund av den höga arbetslösheten.

Enligt officiella siffror ligger arbetslösheten på omkring 9,5 procent. I realiteten beräknas den vara betydligt högre då huvuddelen av arbetsmarknaden är informell. Kvinnor är arbetslösa i större utsträckning än män, har ofta lägre lön än män och är i högre grad än män utsatta för diskriminering.

Tvångsarbete är förbjudet men enligt internationella människorättsorganisationer förekommer det, inte minst på landsbygden och inom gruvindustrin, jordbrukssektorn och andra delar av den informella ekonomin. Även barn drabbas av tvångsarbete.

Den nya arbetsrättslagstiftningen höjde åldern för förvärvsarbete till 15 år. Vissa yrken undantas för barn under 18 och lagen tillåter heller inte att barn arbetar mer än åtta timmar om dagen. Barnarbete är likväl ett problem i Mali, särskilt inom jordbrukssektorn, bomulls- och risproduktionen samt gruvnäringen. Totalt beräknas omkring 25 procent av barn i Mali mellan fem och 14 år arbeta. Av dessa bedöms 40 procent vara utsatta för svåra former av barnarbete.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Resurserna inom hälso- och sjukvården är begränsade och hälsosituationen är dålig. Givet den utbredda fattigdomen, den rådande

säkerhetssituationen och den bristande statliga närvaron i flera delar av landet är tillgången till sjukvård otillräcklig. Färre än hälften av befolkningen har tillgång till hälso- och sjukvård. Medellivslängden uppgår till 58 år för både kvinnor och män.

Mödra- och barnadödligheten är hög men minskar, om än långsamt. Enligt WHO uppgick mödradödligheten 587 dödsfall per 100 000 levande födda och barnadödligheten under fem år 108 av 1 000 levande födda år 2019. Många kvinnor föder hemma utan tillgång till hälsovård såväl före som under och efter förlossningen. Närmare hälften av förlossningarna beräknas ske utan närvaro av medicinskt utbildad personal. En stor andel kvinnor har begränsad tillgång till preventivmedel. Abort är tillåtet om moderns liv är i fara, vid våldtäkt eller incest. Enligt UNAIDS lever cirka 110 000 personer med hiv (statistik från 2016).

Rätten till utbildning

Enligt konstitutionen råder skolplikt från sju till 16 års ålder och utbildning är överlag kostnadsfri. Efter den kris som utbröt i landet 2012 har många skolor i de centrala och norra delarna av landet tvingats stänga och har i vissa fall förstörts, inklusive i Gao, Kidal, Timbuktu, Mopti och Segou. Ungefär 900 skolor har stängts enligt Unicef, varav många återfinns i centrala Mali och drabbar omkring 250 000 barn. Huvuddelen av skolorna har tvingats stänga på grund av säkerhetsläget och ett fåtal på grund av att de ockuperats av väpnade grupper.

Unicef uppskattar vidare att över två miljoner barn i landet inte har tillgång till skolgång på grund av antingen osäkerhet, fattigdom, barnarbete, barngiftermål eller på grund av brist på närbelägen skola. Andelen inskrivna skolelever är något lägre för flickor än för pojkar. Majoriteten av barnen lämnar skolan vid tolv års ålder. Flickor slutar oftare och tidigare än pojkar, ibland på grund av barnäktenskap. Ungefär hälften av unga mellan 15 och 24 år kan läsa och skriva medan analfabetism överlag i landet ligger på nära 40 procent.

Många barn skickas till koranskolor. Det finns inga officiella uppgifter om exakt hur många det rör sig om men uppgifter gör gällande att antalet ökat de senaste åren.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

I FN:s utvecklingsprogram (UNDP) index för mänsklig utveckling

(HDI) ligger Mali på plats 182 av 189 länder 2018. Enligt UNDP lever hälften av befolkningen under fattigdomsgränsen, det vill säga av mindre än 1,9 amerikanska dollar per dag. Sett till UNDP:s multidimensionella fattigdomsindex, där faktorerna hälsa, levnadsstandard och utbildning vägs samman, lever dock drygt 78 procent av befolkningen i fattigdom.

Inom ramen för Malis strategi för att minska fattigdomen vidtas åtgärder för att öka tillväxten, vilket bland annat omfattar marknadsekonomiska reformer samt insatser för att minska korruptionen. Beslut har också fattats, i enlighet med fredsavtalet, att främja socioekonomisk utveckling i de norra delarna av landet men genomförandet går långsamt.

Faktumet att den statliga närvaron är nästintill obefintlig i stora delar av landet skapar ytterligare utmaningar för att komma igång med det socioekonomiska utvecklingsarbetet som behövs för att höja levnadsstandarden. Omkring 28 procent av befolkningen saknar tillgång till rent vatten. På landsbygden beräknas enbart omkring 16 procent ha tillgång till sanitetsanläggningar. Motsvarande siffra för städerna är ungefär 38 procent.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Malis grundlag förbjuder diskriminering på grund av kön, men kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna är begränsat. Detta beror på ett flertal faktorer såsom strukturell ojämlikhet, barnäktenskap, könsdiskriminering inom arbetslivet och könsbaserat våld.

Kvinnlig könsstympning är inte förbjudet enligt lag i Mali och är allmänt förekommande. Enligt FN:s befolkningsfond (UNFPA) har 91 procent av kvinnor och flickor mellan 15 och 49 år utsatts för könsstympning. Regeringen bedriver ett visst informationsarbete för att visa på riskerna med ingreppet och för att försöka motverka att det praktiseras.

Könsbaserat våld är ett utbrett problem enligt internationella människorättsorganisationer. Sexuella trakasserier är inte förbjudet och vanligt förekommande. Likaså uppges våldtäkt vara relativt vanligt förekommande även om det är kriminaliserat enligt lag. I många fall utreds dock inte misstänkta våldtäkter, inte minst på grund av det låga antalet anmälningar som i sin tur uppges bero på att sexuellt och

könsbaserat våld är stigmatiserat.

Kvinnor har begränsade möjligheter att delta i beslutsfattande och andra politiska processer. Detta är särskilt tydligt i den pågående fredsprocessen. Ingen kvinna har en ledande position i någon av fredsavtalets uppföljningskommittéer. I den lagstiftande församlingen är enbart 13 kvinnor. I högsta domstolen är enbart fyra kvinnor bland de 33 medlemmarna och i konstitutionsdomstolen är två av nio ledamöter kvinnor.

Malisk lagstiftning föreskriver att minst 30 procent av alla valda offentliga poster ska tillfalla kvinnor. President Keïtas första regering under sin andra mandatperiod uppfyllde detta krav genom att elva av 32 ministrar var kvinnor. Den regering som tillträdde i maj 2019 uppfyllde emellertid inte kravet och innehåller enbart nio kvinnor av de totalt 38 medlemmarna. Mali har också antagit en tredje nationell handlingsplan för implementering av resolution 1325 för kvinnor, fred och säkerhet, som lägger stor vikt vid att öka kvinnors deltagande i fredsprocessen.

Motståndet mot kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna är dock utbrett och återfinns hos såväl religiösa aktörer som hos allmänheten överlag. Bland annat har några av de framstående religiösa ledarna framfört att det inte finns behov av särslagstiftning till skydd för kvinnor och flickor. Lagstiftning som behandlar områden inom familjesfären fastnar ofta i nationalförsamlingen.

Barnets rättigheter

Barn i Mali har drabbats särskilt hårt av konflikten. Enligt Unicef har det skett en kraftig ökning av allvarliga kränkningar mot barn under 2019. Preliminära uppgifter visar att mer än 150 barn dödades under första halvåret 2019 och 75 skadades i våldsamma attacker, samt att över 377 000 barn är i behov av skydd. Rekrytering och användning av barn i väpnade grupper fördubblades jämfört med samma period 2018, och fler än 900 skolor förblir stängda på grund av säkerhetsläget.

Medborgarskap fås från förälder eller genom att födas i landet och lagen kräver att barn registreras inom 30 dagar från födseln. Unicef rapporterar att enbart 81 procent beräknas vara registrerade men regeringen har vidtagit åtgärder för att underlätta processen. Enligt Unicef uppskattas siffran vara högre i norra Mali. Eftersom bland annat erhållande av

slutbetyg i skolan kräver födelsebevis kan många barn som faktiskt har tillgång till skolgång inte slutföra denna formellt eller tillskansa sig andra rättigheter.

Barnäktenskap är vanligt förekommande i Mali. Enligt lagstiftningen får flickor inte gifta sig före 16 år och pojkar inte före 18 år men detta övervakas inte effektivt av rättsvårdande myndigheter. År 2017 var enligt UNFPA 17 procent av alla flickor gifta innan de hade fyllt 15 år och 52 procent av alla flickor före 18 års ålder. I några regioner, framförallt Kayes och Koulikoro, förekommer att flickor så unga som tio år gifts bort. Sexuellt utnyttjande av barn är förbjudet och lagen anger 18 år som sexuell myndighetsålder, vilket dock sällan upprätthålls då åldern inte överensstämmer med giftemålsålder.

Enligt *Human Rights Watch* förekommer rekrytering av barnsoldater i norra Mali av de väpnade grupperna. Under det senaste året registrerade familjeministeriet 53 barn bland dessa grupper. Unicef arbetar med regeringen för att slussa ut rekryterade barn till center där de tas omhand.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Mali är hem till åtskilliga folkgrupper. Ingen lag begränsar minoriteternas politiska rättigheter, och ingen enskild etnisk grupp dominerar regeringen eller säkerhetsstyrkorna.

Tuareger i norr har emellertid sedan Malis självständighet varit marginaliserade i det politiska livet. De norra delarnas marginalisering från övriga landet var en grundorsak till krisen 2012. Medlemmar från dessa grupper finns emellertid representerade i den nuvarande regeringen och har 16 platser i nationalförsamlingen. De reformer som enligt fredsavtalet ska genomföras syftar också till att öka deras inflytande.

Spänningar i landets centrala delar mellan framförallt grupperna peuhl (fulani) och dogon samt bambara har också tilltagit. Attacker genomförda av självförsvarsgrupper har resulterat i hundratals döda. Orsaken till våldet är komplext men följer av tilltagande kamp om krympande naturresurser och frågor rörande markanvändning samt tillgång till bete och vatten. Närvaron av våldsfrämjande extremistgrupper och deras rekrytering i området försvårar situationen.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Hbtq-personer utgör en särskilt utsatt grupp i Mali. Även om det inte är förbjudet att identifiera sig som hbtq-person är det i princip omöjligt att leva öppet som sådan på grund av fördomar och diskriminering. Det finns heller ingen lagstiftning som skyddar hbtq-personer mot hatbrott eller diskriminering. Religiösa företrädares roll har en inverkan på respekten och situationen för hbtq-personer. Efter attacken mot Hotell Radisson i Bamako 2015 uttalade sig ledaren för islamska rådet i termer att attacken var ett straff för homosexualitet.

Det är förbjudet enligt lag att bilda organisationer som anses bedriva omoralisk verksamhet, vilket anses omfatta hbtq-frågor. De få civilsamhällesorganisationer som driver hbtq-personers rättigheter arbetar utåt sett ofta med hiv-frågor. Att öppet tala om hbtq-frågor bedöms i princip som omöjligt. Rapporter om hot om våld och våld mot hbtq-personer förekommer, liksom bristande uppföljning från rättsvårdande myndigheter. Enligt familjelagstiftningen är det förbjudet för samkönade par att adoptera barn.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Enligt lag har individer rörelsefrihet liksom rätt att resa, migrera och återvända. Det finns en nationell kommitté med ansvar för flyktingar, som arbetar tillsammans med UNHCR. Individer som uppfyller flyktingdefinitionen ges enligt malisk lagstiftning asyl. Det finns omkring 24 000 flyktingar i Mali enligt UNHCR. Många av dessa kom från Mauretania i slutet av 1980-talet. Ungefär 139 000 maliska flyktingar beräknas samtidigt leva i något av grannländerna.

Runt 148 000 personer uppskattas vara internflyktingar i Mali. Humanitärt stöd till internflyktingar i norr har på grund av säkerhetsläget bara kunnat levereras i begränsad utsträckning. Eftersom många internflyktingar saknar identitetshandlingar försvåras tillgången till hälso- och sjukvård för de internflyktingar som lever i städer med närhet till sådana faciliteter.

Mali är ett genomfartsland för flyktingar och migranter från regionen, som antingen är på väg mot Nordafrika eller Europa. Den organiserade brottsligheten och det problematiska säkerhetsläget i Mali drabbar både maliska internflyktingar och individer som reser genom Mali på väg mot Nordafrika eller Europa.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Lagen förbjuder diskriminering av människor med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning när det gäller anställningar, tillgång till utbildning, hälsovård eller andra tjänster som staten tillhandahåller.

Det finns inte någon officiell statistik att tillgå, men WHO uppskattar att uppemot två miljoner malier lever med någon form av funktionsnedsättning. Malisk lag fastställer att personer med funktionsnedsättning ska ha tillgång till utbildning och handlingsplaner för bland annat utbildningssektorn lyfter fram behovet av att främja detta. Personer med funktionsnedsättning bedöms dock vara extra hårt drabbade av bristen på tillgång till sanitet, vatten, hälso- och sjukvård, utbildning, med mera, som följt av säkerhetskrisen. Barn med funktionsnedsättning går endast i begränsad utsträckning i skolan.

Det finns inget allmänt diskrimineringskydd för personer med funktionsnedsättning, men arbetsrättslagstiftningen fastställer att funktionsnedsättning inte ska utgöra en faktor vid beslut om anställning eller uppsägning. Uppgifter om diskriminering i arbetslivet förekommer dock. Enligt rapporter från människorättsorganisationer är personer med funktionsnedsättning ofta marginaliserade.

VII. EXEMPEL PÅ SVENSKT OCH INTERNATIONELLT ARBETE RÖRANDE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, DEMOKRATI OCH RÄTTSTATENS PRINCIPER I MALI

Sverige har ett omfattande utvecklingsamarbete med Mali. Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Mali. Den nuvarande femåriga landstrategin gäller för perioden 2016 - 2020 och fokuserar på tre tematiska områden: i) stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter, ii) mänsklig säkerhet och frihet från våld, samt iii) förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer. År 2018 var Sverige en av de största bilaterala givarna till Mali med ett humanitärt bistånd via Sida om 83,1 miljoner kronor. Sverige bidrog därutöver med humanitärt stöd genom flerårigt icke-öronmärkt kärnstöd till bl.a. FN:s katastroffond (Cerf) och andra FN-organ aktiva i Mali såsom FN:s livsmedelsprogram (WPF).

Inom ramen för strategin ger Sverige bland annat stöd till FN:s enhet för jämställdhet och kvinnors egenmakts (UN Women) landprogram samt tematiskt stöd till Unicef för att stärka barns rättigheter. Sverige stödjer även FN:s fond för fred och säkerhet i Mali där den svenska portföljen är inriktad på att stärka freds- och försoningsmekanismer på nationell och lokal nivå, samt stärkt inflytande och deltagande för kvinnor i fredsprocesser och i freds- och statsbyggande.

Vidare stödjer Sverige det civila samhället i Mali genom stöd till en malisk organisation - *Deme So* - med syfte att stärka kvinnors och marginaliserade gruppers tillgång till rättvisa, samt ger stöd till den svenska organisationen *Diakonia* som i samarbete med lokala partnerorganisationer arbetar för ökat ansvarsutkrävande av myndigheter samt folkligt deltagande inom en rad olika samhällsområden.

Sverige ger även stöd till *Fondation Hironnelle*, en schweizisk organisation som arbetar för en inkluderande och transparent samhällsdebatt genom att producera medieinnehåll på flera olika språk, främst nyheter och debattprogram för radio. Dessutom ger Sverige, genom ett antal både större och mindre program, omfattande stöd till arbetet med att utveckla hållbara strategier och metoder för naturresursförvaltning. Detta bidrar till att skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt, minskad fattigdom och säker livsmedelsförsörjning samt stärker motståndskraft mot negativ miljöpåverkan hos människor som lever i fattigdom.

Sveriges bidrag till MINUSMA med ett underrättelseförband (cirka 250 personer) har varit fullt operativt sedan maj 2015. Sverige deltar även i EU:s två kapacitetshöjande insatser för reformering av säkerhetsstyrkor i Mali (EUTM Mali och EUCAP Sahel Mali).

Det finns en omfattande FN-närvaro i Mali, inte minst genom MINUSMA men också genom andra FN-organ såsom UN Women, Unicef och UNDP. Ett stort antal humanitära organisationer finns också på plats, framförallt i Bamako givet det rådande säkerhetsläget.

Senast Mali granskades i FN:s Universella granskningsmekanism (*Universal Periodic Review*, UPR) var år 2018. Sverige rekommenderade Mali att inrätta en internationell undersökningskommission i enlighet med fredsavtalet från 2015, att

säkerställa kvinnors politiska deltagande, och att vidta alla nödvändiga åtgärder för att utredningar av påstådda kränkningar av internationell rätt är effektiva och oberoende. Mali accepterade samtliga av Sveriges rekommendationer.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (*International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR) ratificerades år 1974. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2001. Mali är inte part till det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, ICESCR) ratificerades år 1974. Mali är inte part till det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination*, ICERD) ratificerades år 1974.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*, CEDAW) ratificerades år 1985. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2000.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, CAT) ratificerades år 1999. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2005.

Konventionen om barnets rättigheter (*Convention on the Rights of the Child*, CRC) ratificerades år 1990. Det fakultativa protokollet om indragning av barn i väpnade konflikter och det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2002.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

(*Convention on the Rights of Persons with Disabilities, CRPD*)
ratificerades år 2008.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances, ICED*) ratificerades år 2009.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) och det tillhörande protokollet ratificerades år 1973.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court*) ratificerades år 2000.

Regionala instrument

Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter (*African Charter on Human and Peoples Rights, ACHPR*) ratificerades år 1981.
Tilläggsprotokollet om kvinnors rättigheter ratificerades år 2005.

Afrikanska stadgan om barnens rättigheter och välfärd (*African Charter on the Rights and Welfare of the Child, ACRWC*) ratificerades år 1998.